

Nr 124.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av kostnader för vissa åtgärder i anledning av isförhållandena vid rikets kuster; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Vilhelm Lundvik.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDEVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lundvik:

Med hänsyn till de svårigheter för sjöfarten vid rikets södra och västra kuster, som vållats av den senaste tidens starka isbildning, beordrades statsisbrytaren att den 7 innevarande februari avgå från Gävle till Öresund.

Lördagen den 9 innevarande februari på aftonen ingick emellertid från fartygschefen till sjöförsvarets kommandoexpedition ett telegram, att fartyget förlorat rodret och en del av akterstaven. Enligt senare ingånget meddelande har orsaken till detta haveri varit, att isbrytaren under lossbrytning av två

fartyg haft grundkänning på något av de yttersta grunden vid inseglingssrännan till Trälleborg, vilket berott på mycket dåliga siktförhållanden och avsaknad av sjömärken. Isbrytaren har härigenom blivit försatt ur tjänstbart skick för en tid, som torde böra beräknas till inemot två månader. Den samma infördes omedelbart till Öresundsvarvet i Landskrona för besiktning. Vid besiktningen ha skadorna befunnits betydligt mera omfattande än man ursprungligen antagit. Ett av varvet avgivet anbud å fartygets istandsättande, slutande på ett belopp av 187,500 kronor, har denna dag av varvschefen vid flottans station i Stockholm antagits.

Emellertid äro isförhållandena i södra Östersjön för närvarande av den beskaffenhet, att enligt bland annat från järnvägsstyrelsen ingångna meddelanden avsevärda svårigheter föreligga för att kunna upprätthålla förbindelsen med Tyskland. Man måste vara beredd på att denna förbindelse med ogynnsamma vindförhållanden plötsligt kan bli fullständigt avklippt. I Öresund finnas för närvarande sådana isanhopningar, att den nord- och sydgående trafiken därstädes under flera dygn varit stoppad. Även trafiken mellan svenska och danska hamnar i detta farvatten har under vissa tider på grund av isförhållandena blivit fördröjd eller måst inskränkas. I Kattegatt har såväl den genomgående trafiken som ut- och inlöpandet av fartyg i halländska hamnar lidit ett synnerligen betänkligt avbräck av den i detta farvatten samlade packisen. Därstädes ligger sedan flera dygn tillbaka ett större antal fartyg fast i isen, utsatta för isskruvning och, till följd av rådande ström, för grundstötning.

Nu nämnda omständigheter utgöra en allvarlig fara för upprätthållande av vår import av nödvändighetsvaror, bland annat kol, samt för fullföljande av vår export till utlandet. Därjämte måste situationen till sjöss, särskilt i Kattegatt, anses kritisk i vad angår fartygens och besättningarnas säkerhet; och man torde böra förutsätta, att flera av de infrusna fartygen hava jämförelsevis små förråd av proviant m. m.

Vid sådant förhållande har frågan om anskaffande av annan isbrytarhjälp för den tid, under vilken statsisbrytaren icke kan disponeras, måst omedelbart lösas.

I samband med anskaffandet av statsisbrytaren upprättades den 18 juni 1924 emellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad ett kontrakt, enligt vilket det staden tillhöriga isbrytarfartyget »Isbrytaren II» på vissa villkor vid behov ställes till kronans förfogande för isbrytning. Jämlikt 3 och 4 §§ i nämnda kontrakt äger sålunda kronan under den tid, »Isbrytaren II» är av staden utrustad och bemannad för isbrytning, och såvitt ej öppenhallandet av för handelssjöfarten erforderlig rädda till Stockholm härigenom äventyras, mot bestridande av kostnader för förbrukade materialier disponera detta fartyg efter för varje gång mellan Kungl. Maj:t i kommandoväg och stadens hamnstyrelse träffad överenskommelse. Därest far-

tyget, såsom vid här ifrågavarande tillfälle är fallet, icke redan är rustat, skola samtliga kostnader av vad slag det vara må för isbrytarens expedition ersättas staden. Skulle därvid fartygets resor utsträckas utom ett område, liggande mellan Simpnäs klubb i norr och Landsort i söder intill 15 engelska mil utanför de yttersta grunden, skall staden av kronan erhålla ersättning även för vad staden visar sig hava utgivit i förhöjd assuranspremie för sådan utsträckt resa.

Sammanlagda beloppet av de kostnader, som för en månads expedition med »Isbrytaren II» till de isblockerade farvatten, vilka nyss omnämnts, skulle åsamkas staten, har approximativt uppskattats till 200,000 kronor.

Trots dessa avsevärda kostnader har det likväl, med hänsyn till det allvarliga läge, vari de infrusna fartygen befinna sig, och särskilt den risk för förlust av människoliv, som föreligger, ansetts nödvändigt, att en dylik expedition komme till stånd. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t den 11 innevarande månad fattat beslut om utsändande av »Isbrytaren II» för att bispringa de nödställda fartygen samt för att i övrigt trygga sjöfarten i de ovannämnda farvattnen. De av förevarande expedition föranledda kostnader skola jämlikt Kungl. Maj:ts samtidigt meddelade förordnande av marinförvaltningen tillsvidare förskottsvis utbetalas av omhänderhavande medel.

I betraktande av vidsträcktheten av de områden, där isbrytarhjälp lär vara behöfelig, och med hänsyn till risken att issituationen under rådande svåra väderleksförhållanden förvärras, synes det mig emellertid icke försvarligt att låta bero vid vad sålunda åtgjorts. Jag har därför ansett mig böra träda i förbindelse med Norrköpings stads hamnstyrelse i och för förhyrande även av den nämnda stad tillhöriga »Isbrytaren I». Hamnstyrelsen har förklarat sig beredd att på vissa villkor ställa sistnämnda fartyg till förfogande, och jag har förut i dag erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att sluta kontrakt med hamnstyrelsen om fartygets förhyrande ävensom teckna för ändamålet erforderlig försäkring. Kostnaden för sistnämnda förhyrning inklusive försäkring av fartyget, räknat för en tid av en månad, kan antagas uppgå till cirka 75,000 kronor.

I likhet med vad som skett beträffande den redan förhyrda »Isbrytaren II», torde en sjöofficer beordras att såsom expeditionsledare medfölja Norrköpings stads »Isbrytaren I». Efter förslag av danska regeringen torde vidare en sjöofficer utsändas till Danmark för att uppehålla förbindelsen med vederbörande danska myndighet i syfte att den av vardera regeringen anordnade isbrytningen i Öresund och Kattegatt såvitt möjligt må ske efter gemensam plan. För utsändande av sjöofficerare i nu angivna syften torde ett belopp av omkring 5,000 kronor behöva disponeras.

Vidare har det ansetts oundgängligt att, för att vinna kännedom om eventuellt i nöd befintliga fartygs läge samt över huvud taget vinna erforderlig orientering för isbrytarearbetets bedrivande, anordna flygspaning

med flottan tillhöriga flygplan. Kostnaden härför torde böra beräknas till 6,000 kronor.

Jag anser mig slutligen böra anmäla, att i nödfall isbrytarehjälp även skulle kunna beredas från flottans sida genom utsändande av ett pansarskepp. Kostnaden härför kan uppskattas till 5,000 kronor för dag. Emellertid bör denna utväg av flera orsaker endast användas därest tvingande skäl föreligga, och jag har därför icke ansett mig böra räkna med denna eventualitet såsom sannolik, varför några medel icke synas mig nu böra beräknas härför.

För bestridande av de kostnader, för vilka jag nu redogjort, står icke något å riksstatens huvudtitlar beviljat anslag till förfogande. Då statsisbrytarens reparation icke kan hänföras till fartygets underhåll, är anslaget till drift- och underhållskostnader för statens isbrytarfartyg (X, C, 11) icke för ändamålet disponibelt. Tionde huvudtitelns anslag till extra utgifter är otillräckligt för de nu ifrågavarande utgifterna, helst som detta anslag redan är strängt anlitat. De av issituationen framkallade särskilda kostnaderna torde därför böra bestridas av anslaget till oförutsedda utgifter.

I den mån utgifterna äro av den brådskande art, att riksdagens beslut ej kan avvaktas, äger Kungl. Maj:t att för ändamålet anlita detta anslag, och torde denna utväg få i viss utsträckning tillgripas. Sålunda innefattar det av varvschefen vid flottans station i Stockholm antagna anbudet å istandsättande av statsisbrytaren det villkor, att en tredjedel av kontraktssumman, eller 62,500 kronor, skall erläggas vid beställningen. Vidare måste ett belopp av 20,000 kronor, utgörande försäkringspremien för 15 dagars expedition med Norrköpings stads isbrytare, omedelbart utbetalas. Slutligen torde nyss angivna belopp av omkring 5,000 kronor för utsändande av tre sjöofficerare redan nu behöva disponeras.

Förut i dag har Kungl. Maj:t med bifall till min därom gjorda framställning anbefallt marinförvaltningen respektive statskontoret att med anlitage av anslaget till oförutsedda utgifter omedelbart utanordna nämnda tre belopp, 62,500, 20,000 och 5,000 kronor, tillhoppa 87,500 kronor.

I övrigt är medelsbehovet ej så överhängande, att icke riksdagens samtycke till användandet av anslaget för oförutsedda utgifter kan inhämtas. Framställning härom lärer omedelbart böra göras. Storleken av dessa kostnader är givetvis beroende av åtskilliga ännu ej överskådliga faktorer, i främsta rummet issituationens utveckling. På grund härav är det nu omöjligt att mera exakt kunna beräkna det belopp, som kan bliva erforderligt. För egen del synes mig försiktigheten bjuda, att kostnaderna, utöver redan utanordnade 87,500 kronor, beräknas till omkring 400,000 kronor. Därvid har jag tagit i beräkning, att de mindre betydande förskott, som av marinförvaltningens medel, på sätt ovan anförts, lämnats i anledning av utsändandet av »Isbrytaren II», böra ersättas från anslaget till oförutsedda utgifter.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte

dels för riksdagen anmäla, att av anslaget till oförutsedda utgifter utanordnats

1:o en tredjedel av kontraktssumman för statsisbrytarens reparation eller 62,500 kronor,

2:o 20,000 kronor, utgörande försäkringspremien för 15 dagars expedition med Norrköpings stads isbrytare, »Isbrytaren I» och

3:o 5,000 kronor för utsändande av tre sjöofficerare,
eller tillhopa 87,500 kronor,

dels ock föreslå riksdagen medgiva,

att för bestridande av ej mindre kostnaderna för utsändandet av Stockholms stads isbrytarfartyg »Isbrytaren II» samt Norrköpings stads isbrytarfartyg »Isbrytaren I» till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster m. m. än även kostnaderna för reparation av statsisbrytaren må, utöver redan utanordnade 87,500 kronor, från det för budgetåret 1928/1929 anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk erforderligt belopp, förslagsvis beräknat till 400,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Nils Sehlberg.